

ndült BÉTSBŐ L Szombaton 17. Féb. 1787.

Itt van mind Fazakastól.

A ' szárnyan járó hírek szerént írhattuk, hogy
 ennekutánna a' F. Monárkha parantsolatjára
 minden próba ki-állott Borbéllyok, a' Doktorokkal
 a' gyógyittásnak ugyan azon törvénye es jussa alatt
 léznek; ellenben a' Doktoroknakis valamint belfő,
 ugy minden külfő nyavallyákat és sebeket gyógyit-
 tani szabad lézen. Kijé leszsz hát így a' barátva,
 szakál, és a' szappanyozó tál? Ezek, mint tudo-
 mányt nem esmérő dolgok, és inkább fzeles, mint-
 sem okos embert illető Mesterfégék, a' földalattvaló
 világon a' Majom *Klimius Miklostól* találtatott Pa-
 rókások Mühellyébe vitettetnek; és ennekutánna a'
 ki a' bé-lisztezett tetü filegóriát vakablakokra osztya,
 a' szakállatis a' koppasztya. — A' halgatással béfe-
 dett, és a' látható környülállások alól tsak alig pis-

logató Kersonésusi hir éppen olyan, mint a' perspectiva (az üvegvegü-tső); melynek edgyik vége fokkal nagyobbnak, a' másik fokkal kisebbnek mutatya a' dolgot, mint a' mint van magában. A' múlt Szeredán jó reggel indulael innen, a' Nemes Magyar Királyi Testörzök fergéből 2. Kurir t. i. Kapitány Sóki, és Hadnagy *Bartsai* Kersonésus felé; kiknek a' F. Monárkha talpig arannyos utazó köntöst készítettett; és a' közönséges hirek szerént, már edgy ujj arannyokkal fénylő nagy erfénytis elvittének előre; mellyekből folyó következfekről tsak a' jövő héten szolhatunk bizonyost, addigis a' F. Tsászárnak Kersonésusi uttyát mindenek elmulhatatlannak akarják tartani. — Sokakat vigyázóvá tett azon szorgalmatos élés takarítás, mellyet ő Felsőge Kassán kerefztul Lembergbe téfzen, és már Török háborútis néztenek ki némelleyek belölle; de mások ugy itélnek, hogy ezen készületek tsak a' szükfég meg előzfére és az ott fekvő Katonák' számára téretnének. A' Fő Hadi Préses Gróf *Hadik* Ur ő Excellentiája a' maga Eszéki jófzágában lévő Tisztviselőitől á' napokban edgy bizonyos követ által oly hirt mondatik vettnek lenni, hogy 100 ezer Török utazó készülettel vagyon, Krimiafelé közelíteni; mellyet midön a' Gróf jelentett volna a' Monárkhának, ez által költeménynek lenni tartatott. Edgy Pétervárából visszfa indúlt Frantzia Követ bizonyosnak lenni erőfiti, hogy a' Tsászárné Jan. 18-dikán már utban volt. — A' legbizonyosabb számvetés szerént, II. József' Uralkodásától fogva Béts 26 ezer fejekkel népesítettett, kiknek nagyobb részek Protestáns. A' múlt hónapnak 12-dik napján Erdélyben *Bátsfalván*, *Türkösön*, és *Tarnátfalván* megint egy paraszt zenebona tá-

madott vala. Az itten lévő Lakofok az Urafag' Udvarára utván, a' fogházakat feltörték, és minden foglyokat elbotsáttának. A' Szolgabirót egy szánra ültették, és magokkal Szentgyörgyre a' Táblára vivék, Mint-hogy ennek oka még nem nyomoztatott jól-ki; mi sem tudunk ennek igaz okával szolgálni; azonban az idevaló Árendást vetik némellyek okúl, ki a' Lakofok között némellyeket éjjeli ágyokból vitetett vala fogfágra; melyre az afzfzonyok a' harangot félre vervén, az edgymás' tőszomszédtságában lévő 3 Falu felzudúlt, és fegyvert kapott. — Mennél okosobbak az igaz Boltsek; annál bolondabbak a' vallás' szine alatt Kenyeret irigylo Vakbuzgók! Monokhiumból iratik, hogy edgy idevaló Tisztviselő a' múlt hónapnak 24-dik napján, bizonyos alkalmatossággal a' mostani vallásbéli jobbitásokat ditsérvén, a' vallás' tiszta aranyához lassan lassanként hozzá ragadott rosdák ellen, és nevezetesen az olvasó ellen szolván; hogy ez, ugy mond, a' tudatlanság' tzimere; az idevaló fő Kormányozó széktől szentség - toréssal vádoltaték, Tiszttségétől megfosztaték, és olly kemény parantsolatot veve, hogy 8. napok alatt Landshutból és Monakhiumból végképpen kitakarodjék. Az isteni tisztelet (igy szól az Iró) akár mi módon megyen véghez, tsak hogy tiszta szivből szármozzék, mind szent és tiszteletre méltó; mert ha az édes Atya kiseded fiatskájának tiszteletét jóneven veszi, ha szinte balkezével emelitis kalapját előtte, és ha jobb-kezével fejét vakarjais midön ballal kezét fog a' tsokoláfra, azért meg nem veti; az Isten sem haragszik azért, ha az egygyügyüebek hibáson tisztelikis ötet; azért mind éretlen emberek azok, kik a' hibák' jobbitásáért valakit Tiszttségétől és Hazájától megfosztanak. — A' 12 ezüst Apostolokon 2 nevezetes stik előtt már a' jelenvaló

Században; edgyik, mikor az örökkévalóságban lévő *Fridrik* háború alkalmatossággal a' Jésuiták' Templomában találván, a' Krístus parantsolatjából széllyel küldötte a' világra, pénzt veretvén belölk, lássuk a' másikat. Frantzia országban, edgy bizonyos Városban olyan szokás vagyon, hogy ha valamely nevezetes ember meghalálozik, a' 12 Apostolokat, kik ezust Táb. lára vagynak kiábrázólva, a' koporsó előtt szokták vinni, mellyért az Apostoloknak 100 forintot szoktak fizetni. A' napokban edgy Frantzia Haditisztnek meghalálozik itten az attya; ki magais nagy Haditiszt lévén, midön nagy hadi pompával temetnék, a' 12 Apostolok is hivatlan vendégképében megjelenének. A' temetés után edgy ember mégyen a' Tiszthez ily izenettel; hogy a' 12 Apostolok a' 100 forintokért küldötték — mitfoda 100 forintokért? kéri a' Tiszt — azért Uram, a' mellyért az Apostolok temetési tiszteletet tettek. Ugyé! hiszem megparantsolta ökigyelmeknek a' Krístus, hogy mindent ingyen tselekedjenek — mondja kigyelmed szolgálatomat mind a' 12 Apostolnak, az ö kigyelmek' kellete felet tett fáradtságokat, melyszerént az édes Atyámnak utólsó tiszteletet tenni nem fajnállottanak, köszönöm, de a' 100 forintra edgy Katonának sokkal több szükségé lévén mint 12 Apostolnak, azt ferher nélkül meg nem fizetem. Ferherbe huzaték a' Tiszt, és az Apostolok elveszték a' pert. — Edgy *Pakaff* nevü Muszka kerekedonek hajói ezer szövevényes vizontagfágok között érkezének-meg a' múlt esztendőben Kamtsatkába. Ezek a' magok uttyokban megint különös eddig esméretlen, oly apró meradekára találának Adámnak, kik között a' legszálasabb legény sem nagyobb 3 nyomnál, mégis oly okos elmével, és természeti ajándékokkal felruházott

berek — az az emberek — mint mi Európaiak ; kik
kozzul ezen hajón hoznak edgy párt a' Mufzka Tsá-
szárnénak ajándékba, és nem fokára megérkezéseket
várják Pétervárában. — Spanyol országban, a' múlt
esztendőben, a' közönséges számvétel szerént 700
ezer emberek hóltanak meg a' Pestisben ; mely már
kezdett vala szünni az ujeztendőben. A' Madriti
hirek szerént Kastilliában most már annyira erőt vett,
hogy a' földmivelésis egészfzen megfog ezen tarto-
mányban akadályoztatni. — A' mostani Magyar Or-
szági fő Hadiigazgatónak Gróf *Kinszki József* Urnak
mindössze 16000 R. forint esztendei fizetése. —
Borusszában edgy alattomban zúgó háború hir támadott
azon-kivül, hogy valaki okát, vagy más környülál-
lásait tudná adni a' dolognak. — A' megbóldogúlt
Öreg *Fridriknek* Kintses-tárjában tsak 100 milliomat
találtak Berlinben ; de más 47 milliomat Breszla-
óban 12-öt Magdebúrgban ; 25-töt Stettinben ; és
16 milliomat Kolbergben. És ezen Kints azért
vólt így széllyel osztva, hogy szükfégnek idején min-
denütt kész lehessen Tábornok mozditani. Ezen Fel-
fégnek nem leg nagyobbak jövedelmei ; de mégis az
iratik felolle, hogy egy Európai Udvarnak is, minden köl-
tségen kívül, annyi nem marad meg, mint ennek.

Edgy *Paksi Dániel* nevezetű S. Pataki Kollégyom-
ban tanult Magyar ifjú, 1774-dik esztendőben a'
Hollandiai Akadémiákra menvén, minekutánna az er-
szény szárazbetegségbe esett vólna, Matrosznak, Ten-
geri Hajóslegénynek álván, Batáviában maradott, és
ott Prokátorságot ért, fok kintset, Szeretsen jobbágyo-
kat és jószágot szerezvén magának, nem régiben attya-
fiainak 's Hazájának látogatásokra itthon járván, a'
napokban méne visszfa Bétsen keresztül, kit most Ba-
táviában *Krájtz Péternek* hívják. Vagyon Batáviában
még

még edgy *Morvay* nevü Kapitány Magyarfi, és edgy *Borosnyai* nevü Doktor. — Minthogy *Semsey András* Urnak a' Héttanátsférfiakból álló Táblára lett lépésével a' F. Királyi Táblán szék üresítettett vala, méltoztatott ő Felsőge *Majláth György* Urat, a' Nagy Szombati D. Táblán eddig volt Assessor a' Királyi Táblára, és ennek helyébe a' N. Szombati Táblára volt Királyi Fisk. Prokátort *Kéler Sigmund* Urat tenni Assessornak. — Sáros Vármegyének volt V. Ispánnya T. *Desöffi János* Ur az Eperjesi Táblán, Assessorá lett. — Gróf *Vasonkővi Zutsi Károly* Ur, mint Királyi Kints-mester, és első V. Préses, nemkülömben *Szentgáli József* Ur, mint a' Gyori Kerületnek Kamarai Jövedelmek Kiszolgáltatója, ezen hónapnak 6-dikán, a' F. H. Tanátson hufégeket hitekkal petfétlék. — Vasvármegyében *Hofszú - Pereszteken* ezen hónapnak 2-dikán éjjeli 11 órakor tuz támadván, 103 Házak hammúvá, és edgy nihány száz személlyek kóldusokká lettenek. — A' Birodalombéli Hadi-Kancellária volt Réferense *Laszalay* Ur, ki már régtolfogva az alsó Kontignátzióban lakik, nappol napra jobban lárváztatikle; és már annyira világosodtak gonosz tselekedetei, hogy a' mostani Uralkodás alatt, méltán első Spionnak mondathatik. Az ország' tserélés alkalmatlóságával edgy fertály esztendo alatt 30 ezer forintot vett, edgy nagy idegeny Urtól, és minden belső titkoknak hamis kereskedő Kalmárjáva tette valamagát *Edgy jámbor Izraélitának Orvosi szere a' meg-himlőzes ellen.*

— „ Utazásomban (igy szól egy Útazó) Lengyel országban egy 'Sidóval kezdettem esmerettséget venni, kinek neve *Posen Majer Márk* vala. Ezen Férjfiú, az ő fokféle orvosi tudományához és tapasztalásai-

láfához egy különös nyájasságot és a' több Ábrahám' maradékaitól meg különbözött egyenes emberséget kaptsolván, nékem, ki az emberekkel való jótételben eleitől fogva különös gyönyörüséget érzettem, fok nyavalyák ellen való orvasságoknak elő bezzellésevel igen kedvessé tette vele való múlatásomat, olyan orvosi szereket tanulván tőle, a' mellyekkel azután szerezsés kimenetellel éltem szegény felébarátainnak gyógyításokban, noha nékem az orvosi tudomány nem kenyerem. A' többek között a' gyermekek' himlőzésére térvén beszédünkkel, így szólla az öreg Izraélita: Ifjúságomban Ezekh. XVI. 4. v. ezt olvastam; *A' te születésed ilyen vólt: a' melly napon születél el nem mettzetett a' te köldököd és vízzel meg nem mostak, hogy tiszta lenne tested, sem sóval meg nem sóztanak, sem bé nem póltáltak.* Minthogy a' Próféta Jérúsálemnek, ugy veti szemeire, mint gonoszt, hogy ezt a' szokást a' gyermekeknek születésekor elmúlattya, azt a' következtetést csináltam, hogy valahol Mósesnek olyan Törvényt kellett adni, a' mellyben e' szertént parantsolta hogy tselekedjenek a' születettekkel. A' Móses Konyveiben semmi nyomát nem találtam, hanem egy régi szó-fia-beszédben *Tráditzióban* ugy leltem, hogy egy ilyen parantsolatot is adott vólna, de a' hozzászas vele való nem élés által örök feledékenységbé ment vólna; és' Móses minden Törvényeinek természeti okai vólnának, p. o. a' Disznó-husnak ételét nem azért tiltotta meg, mintha az magában tiszteátalan volna, hanem azért, hogy az a' testnek felborsózását és kifokadozását nagyon segíti, a' mellyre az alatta való Népnék nagy hajlandósága vólt. Sokáig visgáltam az okát, hogy miért rendelhette azt Móses, de fel nem találhattam, ugy hogy már felis hagytam vala vele, a' midon a' Velencei Dalmátziába menvén, arról tudósittatám, hogy az

idevaló 'Sidó gyermekek soha sem himlöznek, ám-
 bár a' himlős kerefsztyén gyermekekkel társalkodná-
 nak. Tovább menvén tudakozódásomban, ugy talá-
 lám, hogy az idevaló Sidóknál mái napigis szokásban
 van a' fzerént tsélekedni a' született gyermekekkel.
 Azt a' következeft húzám ki annak okáért belölle; hogy
 Mófés azért parantsolta volna ezt, hogy a' Gyer-
 mekek a' himlötöl meg örizteffenek. Én a' himlot egy
 neme gyanánt tartom a' vénusi nyavallya' matériá-
 jának, a' melly a' börnek külső szinén és a' köldök-
 ben szokott lenni, és az annya' méhéből hozván ma-
 gával a' gyermek a' világra, a' téstnek lyukaiba, po-
 russaiba bé nyomódik, és onnan osztán bizonyos
 időben ki-üt. Ha ez a' Matéria, minekelotte a' test-
 be bé menne, sóval meg dorgöltetik és lemofattatik,
 természet fzerént következik, hogy a' testbe bé
 nem mehet és osztán ki nem üthet. Javaslom azért
 minden Bábáknak, hogy a' gyermeknek köldökét mind-
 járt a' születés után jól ki nyomják, a' bőrét apróra
 tort sóval jól meg dörgöljék és azutan tisztán meg
 mossák. Negyven esztendei próbák által bizonyoson
 meg vagyok abban gyözettette, hogy a' melly gyer-
 mekekkel így bántanak, soha meg nem himlöztenek.
 Eddig a' jámbor 'Sido. Én pedig (igy szól továbbá
 az utazó) 16 esztendőktől fogva a' kiknek javasol-
 tam, mind hasznoson éltették vele kisdedjeket.
 Én nékem a' vólt a' szokásom, hogy a' gyermeket
 lágy meleg vízben feresztessem meg, a' mellybe va-
 lami kevés friss vajatis tétettem. Ha a' himlő bé ól-
 tójának nagy háládatossággal tartozunk, mitsoda em-
 lékezetet érdemel ezen 'Sidó Doktor az emberi nem-
 zettől, ha ez által ezen iszonyú nyavallya ki irtatik
 az emberi társaságból, a' melly fok edgyetlen egye-
 ket ragad ki az édes szüléknek kebelekből, és ezer
 kedves párokat szakaszt el egymástól.